

Velký pátek 2014

Marek 15,34

1.

Evangelistovi, který zaznamenal pro všechny časy Ježíšův *poslední výkřik z kříže*, nesmírně záleželo na tom dosvědčit, že Ježíš byl skutečný člověk. Člověk jako všichni lidé, jako ty, jako já, jako každý/každá z nás. Vrcholné partie pašijí nám líčí jeho getsemanský modlitební zápas a jeho golgotské umírání. V agónii duše se Ježíš modlí „*Otče, odejmi ode mne tento kalich*“, v agónii těla „*Bože můj, Bože můj, proč jsi mě opustil*.“ Neměl lepší podmínky, než má většina z nás; ano, měl horší podmínky, než máme my, podle všeho my všichni, kdo jsme se dnes shromáždili v tomto kostele. Rozhodně neměl „nahore“ žádnou „rodinnou“ protekci, nedostalo se mu těch nejmenších privilegií pozitivní diskriminace.

Ježíšovým posledním pozemským slovům se dostalo nejednoho výkladu. Jsou mezi nimi výklady učené i laické, hlubokomyslné i povrchní, nábožné i rebelantské, konformní i nonkonformní, triviální i provokativní. Jeho smrtelný výkřik se dostal mezi okřídlená slova, která používáme v našich bezvýhodných situacích, jak a kdy se nám zachce. Patří mezi ty biblické výroky, které zná kdejaký necírkevník, ano, kdejaký bezbožník. Že prý se Ježíš na konci života rouhal. Ne, to my se rouháme, když v desperaci řadíme své debakly do jedné řady s jeho koncem.

Z kontextu vytržený a vytrhávaný verš je třeba nejprve vrátit zpátky, kam patří. Je Velký pátek, vyslechli jsme 22. žalm a pašije podle Marka. Dříve, než přejdeme k tomu, *co* verš „*Bože můj, Bože můj, proč jsi mě opustil?*“ říká, zastavme se u toho, *kdo* a *kdy* ho říká.

2.

Po celý svůj usiloval Ježíš o to být poslušný Otcovy, Boží vůli. Dostal od něho životní úkol, kterému se nikdy nezpronevěřil. Ne proto, že by byl tak dobrý, nýbrž proto že ve všem spoléhal na Boha. *Nikdy Boha neopustil*. Ojedinečnost jeho utrpení nespočívá v míře, kolik toho vytrpěl. Mnozí trpěli a trpí stejně jako on, někteří i více než on. Zvláštnost Ježíšova utrpení na kříži spočívá v tom, že je tu Bohem opuštěn ten, kdo sám Boha nikdy neopustil. Právě proto, že v jeho životě byl Bůh pořád přítomen, prožívá Ježíš tak naléhavě jeho nepřítomnost. Atheista nebo agnostik, přesvědčený, že v jeho životě není Bůh nebo že vůbec není žádný Bůh, nemůže dojít k poznání, že ho Bůh opustil. **Opustit nás může jen ten, kdo byl až dosud s námi.** A otázku, proč tak učinil, mu můžeme smysluplně položit pouze tehdy, když jsme mu k tomu nezavdali žádnou příčinu a on nám pro to neuvedl žádný důvod. Ale nechme teoretické atheisty být. Co my praktičtí ateisté? Což neopouštíme Boha každým svým novým hříchem? Namnoze žijeme své dny bez Boha nebo dokonce proti Bohu, tak proč bychom se měli divit, že ve chvíli, kdy náhle Boha potřebujeme, na nás tíživě dolehne jeho nepřítomnost? Ale není tomu *spíše tak, že jsme my opustili jeho, než že by on opustil nás?* **Není Ježíš tím jediným člověkem, který Boha nikdy neopustil?**

A přece ani teď, kdy se cítí být Bohem opuštěn, Ježíš Boha neopouští. Opuštěný Bohem se Boha drží dál. Ježíš se *modlil* – podle Marka ne doslova, v hebrejském originále, nýbrž aramejsky – biblická slova. Jako žid koná to, co konali židé vždycky, když na ně dolehly pogromy: pře se s Bohem. Jako žalmisté, nespravedlivě strádající od bezbožníků, jako modelový trpitel Jób, zkoušený Satanem. Hle, co může i křesťan konat v beznadějných chvílích svého života: říkat si (nahlas) biblický text. V utrpení mně pomáhá už sama skutečnost, že si uvědomím, že nejsem sám, kdo trpí, že nejsem první, kdo si myslí, že ho Bůh opustil. Každý trpící se cítí být sám a v jistém smyslu opravdu je se svým utrpením vždycky sám! Každý trpíme svým utrpením, jakkoli můžeme spolutrpět s druhými lidmi a jakkoli druzí lidé mohou spolutrpět s námi. Utrpení, ať malé nebo velké, je utrpení. Nejen strach má velké

oči, i utrpení zveličuje. Básník VLADIMÍR HOLAN, který opravdu mnoho trpěl, a to i zástupně za druhé, se opravuje: „A pročpak by ses holedbal, / že trpíš víc než jiní.“ (*Sníh*, in: Bolest, Dílo III, s. 148) A proto: Dokud mně to mluví, mohu si říkat žalmy, dokud mně to myslí, mohu se upamatovávat na žalmy. Starozákoníci nás upozorňují na to, že 22. žalm má výhled, zacílení, konec. Četli jsme jej až do verše 22.: „*A tys mi odpověděl.*“ Poslední, 32. verš pak zní: „*To učinil on!*“ Ježíš se ovšem nedostal přes druhý verš.

2.1 Druhý verš 22. žalmu je *otázka*. Není to konstatování: „Jsem v koncích.“ Není to tvrzení: „Už to nemá smysl.“ „*Bože můj, Bože můj, proč jsi mě opustil?*“ je skutečná, ne pouze řečnická otázka. Je to otázka, která předpokládá, že na ni existuje odpověď a která chce tuto odpověď slyšet.

2.2 Druhý verš 22. žalmu je *adresná* otázka. Není to zvolání do prázdného nebe, do noci smrti, do nicoty nebytí. Začíná oslovením: „*Bože*“. Ježíš má ke komu volat. Ale ne: „Bože tak vůbec“, nýbrž: „*Bože můj.*“ Boha reklamuje Ježíš jako svého Boha – děj se co děj. „*By mne i zabil, což bych v něho nedoufal?*“ (Jób 13,15 kral. ČEP ovšem jinak: „*I kdyby mě zabila a já už neměl co očekávat...*“).

2.3 Druhý verš 22. žalmu je otázka po *příčině*: PROČ.

2.4 Druhý verš 22. žalmu je zároveň, možná především otázka po *účelu*: NAČ? K ČEMU? *Proč?* Protože jsme to byli my, kdo před Bohem zabouchl dveře a vypudil ho z našeho života a světa. Lidové tvrzení, že jsme to my (a rozhodně ne nějaký tehdejší „židé“), kdo jsme Krista svými hříchy ukřižovali, ano, kdo Krista svým hřešením napořád křižujeme, není daleko pravdy. *K čemu?* Aby už podobně nemusel být Bohem opuštěn nikdo, nikdo z nás. Reformátoři vztáhli na větu Vyznání víry „Sestoupil do pekel“ na jeho totální opuštěnost na kříži. Nemusíme hned chodit tak daleko. Visel opuštěný na kříži také proto, abychom si nemuseli v nejtěžších chvílích svého života zoufat. Prostá věta „Člověk není nikdy opuštěn“ říká v podstatě pravdu. Kdo z nás ví, co ho/ji ještě čeká? Básník JAROSLAV SEIFERT rozhodně nebyl žádný škarohlíd, a přesto právě on napsal: „To nejhorší mám za sebou, / [...] jsem už stár. / To nejhorší mám před sebou, / ještě žiji.“ (*Morový sloup*, 1981, s. 72) Můžeme a máme vědět, že ať s námi bude cokoli, On bude s námi. **Není Ježíš tím jediným člověkem, kterého Bůh opravdu opustil?**

3.

Velký pátek je dnem památky umučení a smrti našeho Pána Ježíše Krista. Umíral a zemřel opuštěný, skutečně opuštěný – svými nejbližšími, svým Otcem. „Nastala (úplná) tma po celé zemi“ (Marek 15,33). Jeho lidský život a lidská smrt v sobě mají strhující sílu. „*A když uviděl (pohanský) setník, který stál před ním, že takto skonal, řekl: ,Ten člověk opravdu byl syn Boží.*““ (Marek 15,39) Nicméně světla zatím nevidět. Odpověď na Synovu otázku nemůže přijít zpod kříže, od nás; musí dát sám Dotázaný. Dá ji Otec velikonoční noci, velikonočního rána. Amen.